

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Antonii Mariae Gratiani Vita Ex Pinacotheca Jani Nicii Erythraei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

ANTONII MARIÆ GRATIANI

VITA

EX PINACOTHECA

JANI NICII ERYTHRÆI.

UAM multa sæpè, ac summa ingenia in occulto latent, quæ, si amicâ cujuspiam operâ in apertum proferrentur, maximum sibi, familiæ, patriæque suæ, atque adeò orbi terrarum, splendorem, & ornamentum possent afferre. Nunc autem, cùm, tanquam ferrum humi defossam, in tenebris jaceant, suâ desidiâ, tamquam rubigine exeduntur, & illorum vsus nequior efficitur. Atque, ne longiùs aberret oratio, nisi Antonius Maria de Gratianis, Biturgiæ, nobili imprimis loco, natus, in Cardinalem Commendonum incidisset, quicum Aloysio fratri magnus vsus, & amicitia intercedebat, vel in castris vsu militiam didicisset, Julii patris exemplo, qui sæpè in ea ordines duxerat, vel procul à Republica sine litteris, sine aliquo rerum vsu, agrum, à patre relictum, coluisset, vel per inertiam, desidiâque, morti similem vitam excgisset. Commendonus igitur, qui fortasse, quâ erat animi sagacitate, adolescentis ingenium odoratus fuerat, Aloysio fratri fuit auctor, suafor, impulsor, vt liberalibus eum disciplinis erudendum, instituendumque curaret. Itaque, annos natus

AUCTORIS VITA.

vnum & viginti, missus est in quoddam Forolivii op-
 pidum, vbi notus quidam magister, brevi, ac novâ ra-
 tione, eas artes docebat, quibus ætas puerilis institui
 ad humanitatem solet. At ipse parentum, in ipso eru-
 diendo, negligentiam, discendi celeritate compensavit.
 Nam cum eò esset profectus, omnium rerum rudis, pau-
 cis post annis an mensibus? reversus est Latini sermonis
 adeò peritus, ac doctus, vt diligentiam admirarentur
 omnes, ingenium agnoscerent: at Commendonus adeò
 amplexus est hominem, vt eum numquam à se dimise-
 rit, sed in filii loco dilexerit, ac magistri partes sumens,
 in libris Aristotelis de Rhetorica, de Republica, ac de
 moribus, erudierit, tum semper ad manus habuerit,
 ejusque & fide, & industriâ cognitâ, omnium consiliorum
 eum esse participem voluerit, in illis octo nobilissimis
 legationibus, quibus functus est, quarumque immorta-
 lis erit memoria. Quibus legationibus diligenter obeun-
 dis, ac fideliter administrandis, Commendonus ita se
 præbuit, vt eum omnes, tamquam è cælo delapsum,
 intuerentur. Nam, si repetere memoriam temporum pla-
 ceat jam inde vsque ab initio nascentis Ecclesiæ, inve-
 niemus, nullum vnumquam fuisse tempus Reipublicæ
 Christianæ atrox, atque difficile, quin eodem tempore
 divinitus excitatus sit aliquis, qui ingenio, auctoritate,
 sapientiâ, arduis illis rebus, ac dubiis posset occurrere:
 idque cum constet, tum ex antiquis, tum ex recenti-
 bus nostrorum monumentis, ac litteris, non est necesse
 pluribus verbis ostendere. Atque in Commendoni æ-
 tatem inciderunt hæc omnia, maxima atque gravissi-
 ma; Concilium Tridentinum, cujus convocandi gratiâ,
 bis missus est ad Ferdinandum Cæsarem, semel à Pio
 I V. Pontifice Maximo, iterum à Cardinalibus, qui sa-
 crofancto illi conventui præerant; tum, res in Polonia
 consecutæ sunt, implicatæ, atque difficiles, vnde ma-
 gnus periculorum metus portendebatur: eò etiam profe-
 ctus est, semel, atque iterum; primò Pii I V. jussu, vt
 i iij

AUCTORIS O VITA

Nuncii ordinarii provinciam administraret; quod munus cum egregie, atque sapienter obiret, antequam inde discederet, creatus est ab eodem Pontifice Cardinalis: deinde coactus est rursus illud iter arripere, missus à Pio V. Legatus ad Regem Augustum, ut, uxori Catharinae nuncium remittere cogitantem, de sententia dimoveret, & ad bellum Turcis inferendum impelleret; ubi etiam, cum Rex ille diem obiisset supremum, omnes conatus adhibuit, ut in ejus locum succederet aliquis, qui Catholicæ religionis cultor existeret; ac tantum auctoritate potuit, valuitque eloquentiâ, ut Henricus Galliarum Regis frater, Rex Poloniæ, omnium suffragiis, eligeretur. Quibus actis, cum Pontifex fecisset illi potestatem redeundi in urbem, rebus nondum planè in tranquillo collocatis, & hæreticis quamcumque fors obtulisset rerum novarum occasionem, paratis arripere, Antonium Mariam, de quo est sermo reliquit, ut, ex Pontificis auctoritate, Episcopos, & Catholicos Regni confirmaret, novoque Regi adesset. Quem cum adventare, jamque in Saxoniam pervenisse, comperisset, sexcentis ferme millibus passuum obviam illi processit, & quo loco Regni res essent, exposuit; rationes, quibus illud ex sententia administrari, & Catholica fides promoveri posset, ostendit. Quæ ita Regi grata fuerunt, ut ea sibi scripta tradi mandaverit, neque deinceps quidquam, nisi ex ejus auctoritate, atque sententia, gesserit. Inciderunt etiam in Commendonitempora, alia quatuor, maxima, atque gravissima: fides Catholica, totâ Germaniâ, labefactata, ac pænè convulsa; comitia Augustæ habenda; metus, ne Augustana confessio in summam Germanæ religionis perniciem, Austriæ civitatum populis permitteretur; foedus adversus Turcam inter Christianos Principes ineundum. De his omnibus quater intra paucos annos, missus est in Germaniam Legatus ad Maximilianum Cæsarem, qui etiam fuerat placandus, quòd iniquo animo tulisset, Cosmo Mediceo à Pio V. Magni Ducis cognomentum fuisse

AUCTORIS VITA.

inditum, quòd ejusmodi cognomentis, & appellatio-
nibus quemquam afficere, ad Imperatorem, non autem
ad Romanum Pontificem, pertinere contenderet. In
his omnibus adfuit Antonius Maria; neque quidquam
sine ejus consilio gestum est. Sentiebat enim Commen-
donus, quantæ sibi ejus opera esset vtilitati, ornamen-
tòque. Neque id Regem Henricum fugit; qui magnis
ad se illum pollicitationibus, semel, iterum, ac sæpius,
invitavit, vt ejus operâ, quemadmodum expertus fue-
rat, egregiâ, atque fideli vteretur. Sed nulla tam lucu-
lenta conditio inventa est, quæ illum potuerit à Car-
dinali Commendano divellere; cui soli, neque alteri
cuiquam, quoad viveret, suas operas deberi existima-
bat. Qui Cardinalis cum de referenda tot, tantisque il-
lius in se meritis gratia cogitaret, si non pari, grato ta-
men aliquo munere; die quodam ad se vocatum dona-
vit syngrapho, in quo erat perscriptum, vt ab argenta-
rio, quatuor scutorum millia, numerata perciperet, quæ
veller esse quasi mercedem laborum, quos pro ipso sus-
cepisset; simulque petebat ab eo, ne hanc, quamvis
exiguam, suæ in ipsum voluntatis significationem asper-
naretur, sed illud, quidquid esset, æqui, bonique con-
suleret. Cui Antonius Maria respondisse fertur; quid-
quid fecisset, se honoris sui gratiâ fecisse, verum, si res ad
calculum revocaretur, bene inittä, subductaque ratione,
non par inveniretur ratio acceptorum, atque datorum:
nam, se multò illi plura debere profitebatur, quàm ipse
ab illo accepisset; illum verò dolorem se non posse dis-
simulare, quòd cerneret, eorum se loco, ac numero ha-
beri, qui mercenariam ipsi operam darent: se enim, ni-
hili antea hominem, ejus operâ, atque labore, factum
esse alicujus precii, ipsique Reipublicæ inventum esse,
in vsu, probiorem, ac, petità ab eo demissè, & humi-
liter veniâ, syngraphum conscidit. Admiratus Cardi-
nalis magnitudinem animi, spernentis id, cujus alii cu-
piditate abrepti, fidem jurisjurandi, religionem, justri-
tiam, bonam famam, existimationemque contemnunt,

origi M

AUCTORIS VITA.

non ita multò pòst locupletem Saxiferrati Abbatiam, ex qua bis mille scuta quotannis redibant, sibi detractam, est illi, quamvis invito, ac repugnanti, elargitus. Mortuo Cardinali, Sixtus V. vsus eo est in Latinis literis scribendis. Quo in munere perquam diligentem, ac laudabilem illi operam dedit. Post cuius mortem, eodem gradu fuit apud Alexandrum Cardinalem Montaltum, eique in quatuor illis conclavibus, quæ deinceps consecuta sunt, affuit; in ejusque opera, Clementi VIII. ad Pontificatum Maximum adipiscendum, longè maximus vsus fuit. Id quod Clemens non dissimulavit, sed sæpè, multis audientibus, dixit se Antonii Mariæ in agendo dexteritati, prudentiæ, diligentiaque Pontificatum referre acceptum. Quapropter ornabat eum officiis, beneficiisque pluribus: nam & Episcopum America creavit, quòd superiori Episcopo mortuo esset alter in illius locum subrogandus; & Nuncium ad omnes primùm Christianos Principes, fœderis causâ ferendi contra Turcas, deinde ad Rempublicam Veneram misit. Ubi, maximè duabus in rebus gravissimis, ejus virtus eluxit. Etenim cùm de jure, imperioque quæreretur, quòd Veneti in Adriatico mari exercent, pro Sede Apostolica libellum elegantissimum scripsit, qui etiam nunc in Tabulario Vaticani Palatii continetur: neque tamen eo offensi sunt Veneti; cùmque Alphonso, Ferrariæ Duce, vitâ functo, Cæsar Estensis, cognatione illi proximus, Ferrariam sibi deberi contenderet, auctoritate, consilioque perfecit, ne Senatus ille Cæsaris causam susciperet, eamque armis tueretur; imò ab eodem obtinuit, ut Sedi Apostolicæ, plura armorum genera ad illius belli usum suppeditarentur. Atque constat Clementem habuisse in animo in Cardinalium Collegium eum cooptare, ac non semel, sed quoties Cardinalium comitia essent habenda, descriptum in illis habuisse, qui eo essent honore coonestandi; sed semper sententiâ destitisse, deterritum à Petro Cardinali Aldobrandino, fratris filio, cui cum
Magno

AUCTORIS VITA.

Magno Etruriæ Duce, cujus ille in imperio, ac ditione erat, (nam Biturgiæ, vt diximus, ortus, quæ Magnorum Etruriæ Ducum paret imperio, cum primis illius civitatis numerabatur) variæ, inquam, discordiarum causæ intercedebant. Verùm, cum jam ætate confectus, & podagræ vehementer obnoxius, re ipsâ experiretur, Venerum cælum sibi minùs esse salubre, petiit opere maximo à Summo Pontifice, vt ab ea provincia removeretur; ac, veniâ impetratâ, Ameriam se contulit. Quam Ecclesiam vsque ad extremum vitæ spiritum, integritatis, prudentiæ, ac sanctitatis famâ administravit, quæ sit numquam interitura, sed deinceps omnibus qui in eundem locum, ac numerum venerint, ad similitudinem virtutum exemplum, imitationemque victura. Nemini erat molestus, nemini gravis; sed contrâ, omnibus iucundus, omnibus comis; numquam animos exultit, sed demissè humilitérque se gessit; nemini petenti aditum conveniendi non dabat, sed omnes ad ipsum aditus cunctis, qui vellent, quibusvis erant horis aperti: nemo se ab eo despectum, nemo contra rem suam injuriâ aliquid decretum fuisse questus est vquam; sed omnibus jus suum tribuebat, omnes amplectebatur, omnibus se dabat cum magna conversatione; cum tristibus severè, cum remissis iucundè vivebat; atque, ad Apostoli exemplum, ad cuiusque ingenium, quo omnes lucrifaceret, versabat suam naturam, huc, & illuc torquens, ac flectens. Nullum honesti sermonis genus à se vquam alienum duxit, sed de omnibus rebus, quæ in sermonem, disceptationemque cadunt, copiosè, elegantérque differebat; cum militaribus hominibus de officio Imperatoris, ac de omni re militari, cum eruditibus de omni elegantiâ litterarum, cum philosophis de rerum natura, cum Theologis de Deo immortali, divinisque mysteriis loquebatur. Denique homo erat omnium, vt dicitur, horarum, temporum, & hominum. Multa reliquit egregia, quæ teruntur hominum manibus; Synodum Ecclesiæ Amerinæ, de bel-

AUCTORIS VITA:

Io Cyprio, de casibus adversis illustrium virorum sui
ævi, Cardinalis Commendoni Vitam; quo libro om-
nes ab eo legationes obitæ, omnésque res magnæ suâ
auctoritate, consilióque gestæ narrantur. Obiit Ame-
riæ, annos natus quinque & septuaginta, CIOIOEXI.

ANTONII MARIÆ GRATIANI in Cardinalatum Joannis Francisci Commendoni.

QUI tibi purpureos meritò mandavit honores,
Ipse quidem magno est auctus honore Pater.
Nam virtute tuâ magnum capit incrementum
Ipse honor, & pulchra est purpura facta magis.
Mox ubi tergemino fulgens radiaverit auro
Frons sacer ipse, omnis aureus Orbis erit.

